

8. Dudyk, R. V. (2000), "Carpathians Choral culture from the end of XIX – to first third of XX centuries". The dissertation of the candidate of Arts, 17.00.03 "musical art", National Music Academy named after P. Tchaikovsky, Kyiv, 221 p. (in Ukrainian).
9. Ihnatova, L. P. (2006), "Development tendencies in musical culture of Volyn from the end of XX – to beginning of XXI centuries". The dissertation of the candidate of Arts, 26.00.01 "history and theory of culture", Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, 189 p. (in Ukrainian).
10. Iskra, S. I. (2010), "Socially cultural activity of romo-catholic churches in the context of spiritual culture of Podillya". Thesis abstract for Cand. Sc. (Arts), 26.00.01 "history and theory of culture", Lviv National Music Academy named after M. Lysenko, Lviv, 22 p. (in Ukrainian).
11. Kyuanovs'ka, L. O. (2007), "Halyts'ka muzyczna kul'tura XIX–XX stolittya. Navchal'nyj posibnyk" [Musical culture of Galychyna of XIX–XX centuries: Tutorial], Knyhy-XXI, Chernivtsi. (in Ukrainian).
12. Kushka, N. M. (1984), Skalets'ky Rodion Andriyovych, Kamerton [Kamerton], no. 45, pp. 5. (in Ukrainian).
13. Lysiy, A. (1993), Vinnytsi – 630, Materialy naukovo-teoretychnoyi konferentsiyi 1363–1993 r. [Vinnytsya – 630, Materials of scientific-theoretical conference in 1363–1993], Vinnytsya. (in Ukrainian).
14. Lytvynenko, A. I. (2006), "Musical culture of Poltava region XIX – the beginning of XX century in the regional study aspects". The dissertation of the candidate of Arts, 26.00.01 "history and theory of culture", National Music Academy named after P. Tchaikovsky, Kyiv, 196 p. (in Ukrainian).
15. Rymar, R. S. (2008), "A choral art of Khmelnytskyi region in the historical process context (second half of XIX – beginning of XXI century)". Thesis abstract for Cand. Sc. (Arts), 26.00.01 "history and theory of culture", Lviv National Music Academy named after M. Lysenko, Lviv, 21 p. (in Ukrainian).
16. Rosul, T. I. (2003), "Musical life of Transcarpathia 20–30-s of XX century". Thesis abstract for Cand. Sc. (Arts), 26.00.01 "history and theory of culture", National Academy of Sciences of Ukraine. Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology named after M. T. Rylskiy, Kyiv, 21 p. (in Ukrainian).

УДК 78.03 (477.43/44):786.61

Світлана Іскра

ОРГАННЕ МУЗИКУВАННЯ НА ПОДІЛЛІ: ДО ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ТРАДИЦІЇ

У статті досліджено особливості формування традицій органного музичування на Поділлі. Розглянуто специфіку концертного використання літургійних органів. Охарактеризовано фестивалі органної музики як важливий чинник формування і розвитку традицій культури органного виконавства.

Ключові слова: Зала камерної і органної музики, фестиваль органної музики, українська органна школа.

Светлана Искра

ОРГАНОЕ МУЗИЦИРОВАНИЕ НА ПОДОЛЬЕ: К ВОПРОСУ СТАНОВЛЕНИЯ ТРАДИЦИИ

В статье исследованы особенности формирования традиций органного музицирования на Подолье. Рассмотрено специфику концертного использования литургических органов.

Охарактеризовано фестивали органної музики як важний фактор формування і розвитку традицій культури органного исполнительства.

Ключевые слова: Зал камерной и органной музыки, фестиваль органной музыки, украинская органная школа.

Svitlana Iskra

SHAPING ORGAN MUSIC TRADITIONS IN PODILLYA REGION

The article describes the peculiarities of shaping the traditions of organ music making in Podillya region. The author studies special features of liturgy organ concerts. She considers organ music festivals to be a significant factor for the formation and development of organ playing culture. In 1985–1990 there was Organ and Chamber Music Hall where the first organ concerts took place in Vinnytsia. Professor A. Kotlyarevskyi was one of the founder of Vinnytsia organ school. He was the first to introduce organ concert program.

There are no many investigations on the organ music characteristics in Podillya region. We could find some records on the history of the instrument which was located in the Organ and Chamber Music Hall made by T. Burdeina-Publica and Honored Artist of Ukraine, artistic director of chamber ensemble H. Kurkov.

Nowadays the traditions of organ music making is spreading not only in Vinnytsia region (ex. Hnyvan) but in other regions as well, for instance, Letychiv (Khmelnyskyi region). Kamianets-Podilskyi and Khmelnytskyi. Therefore, the topic needs being investigated further more. Thus, the author aims at defining special features of organ music traditions in Podillya area.

Traditionally there were two approaches: religious and secular to playing organ music.

Church organs are still functioning in such cities and town like Khmilnyk, Shargorod, Bar and village Murafa, Shargorod district (Vinnytsia region) and Mukariv-Pidlisnyi (Khmelnyskyi district).

Organ is used as a liturgical and concert instrument in the temples of Kamianets-Podilskyi, Polonne, Letychiv (Khmelnyskyi region) and Vinnytsia. From 1978 to 1990 the organ instrument in Kamianets-Podilskyi was for playing concerts. It was very important for concert town life as there was neither philharmony nor Organ Hall there.

Vinnytsia concert organ, located in Roman catholic church of Blessed Virgin Mary of Angels, is considered to be both liturgical and concert instrument. As the church had very good acoustics and the instrument itself had great technical features there was an initiative of the representatives of franciscan order to use the organ not only to accompany liturgy. Till 2015 there had been 17 international festivals “Music in the monastery walls” in which musicians from many Ukrainian regions and Lithuania, Latvia, Russia, Belarus, Moldova, Kazakhstan, Germany, Austria, Great Britain, France, Bulgaria, Czech Republic, Hungary, the United States of America took part. As a conclusion we can state that organ music became popular in religious and secular lives due to the activities of church institutions.

Key words: *Hall chamber and organ music, organ music festival, Ukrainian organ school.*

Одним з осередків музичного життя Поділля 1980-х років була Зала органної та камерної музики, влаштована у пам'ятці архітектури міста Вінниці – колишньому приміщенні Домініканського монастиря, який володіє унікальними акустичними властивостями. Саме з концертною діяльністю встановленого там органа розпочався процес закладання традицій органного музикування на Поділлі. В інавгураційному концерті на новому органі німецької фірми “SAUER” у квітні 1985 року взяв участь фундатор української органної школи Арсеній Котляревський, який виступив ініціатором створення в Україні декількох органних залів.

За нетривалий час існування Зали органної та камерної музики (1985–1990 рр.) місто відчуло справжнє музичне відродження. Поміж багатьох концертів, в яких брали участь піаністи С. Ріхтер, Д. Башкіров, Р. Керер, Т. Ніколаєва, скрипалі О. Коган, О. Криса, Б. Которович, віолончелісти Н. Гутман, М. Чайковська, О. Князев, співаки О. Басистюк, Р. Ліціан, Дж. Якубович, С. Мартинов, були представлені і традиції органного музикування.

Окрім заслуженого діяча мистецтв України, професора А. Котляревського, свої концертні органи програми представляли солістка Вінницької обласної філармонії В. Харламова, соліст Вінницької обласної філармонії, заслужений діяч мистецтв України Г. Курков, заслужений артист РСФСР Г. Гродберг, солістка Киргизької державної філармонії, заслужена артистка республіки Д. Салієва, соліст Литовської державної філармонії Г. Квікліс, соліст Домського концертного залу Г. Дексніс, народний артист РСФСР, професор О. Майкапар, народний артист України, соліст Республіканського будинку органної та камерної музики України В. Кошуба, народний артист Естонії, професор Х. Лепнурм, соліст Московської державної філармонії О. Фісейський. Загалом, участь в органних концертах взяли понад 60 виконавців з усіх республік тодішнього Радянського Союзу та Польщі.

Саме з цього часу розпочинається перший етап у розвитку подільської органістики. У зв'язку з тим, що традиції органного музикування на теренах краю на сьогоднішній день вже певним чином сформувалися, актуальною постає проблема визначення ролі і місця органа як концертного інструмента у мистецькому житті краю. Ця тема поки що є малодослідженою у працях науковців. Окремі нотатки з історії інструмента Зали органної та камерної музики містяться у дослідженні Т. Бурдейної-Публіки [5] та нотатках Заслуженого діяча мистецтв України, художнього керівника камерного ансамблю “Аркада” Г. Куркова [6]. Саме в їх роботах описується подальше життя концертного органа. У 1990 році Залу органної та камерної музики було передано Українській Православній церкві (МП), представники якої демонтували інструмент. Слід зазначити, що подібна доля спіткала органи і в інших містах України. Проте, вінницький орган у 1999 році було відновлено і встановлено у Храмі Діви Марії Ангельської парафії ордену Братів Менших Капуцинів, які почали його використовувати не лише як літургійний інструмент, але й відновили концертну діяльність органа.

На сьогодні традиція концертного використання органа закріпилася не лише у Вінниці, але й почала формуватися у Летичеві (Хмельницька обл.) і Гнівані (Вінницька обл.). Окрім того, концертні функції виконують кафедральний орган у Кам'янці-Подільському та орган філармонії у Хмельницькому. Концертне життя цих інструментів потребує свого ретельного вивчення.

Мета статті – виявити характерні риси процесу становлення і розвитку органної традиції на теренах Поділля.

Історична доля української національної культури склалася таким чином, що традиції органного музикування не стали для неї типовими. Причин цьому було декілька, серед яких виділяємо найголовніші. По-перше, на українських землях здавна вкоренилося православ'я, якому притаманний акапельний спів. Римо-католицизм і протестантизм, які були і є носіями традицій літургійного органного музикування, довгий час не знаходили підтримки не лише у влади, але й серед широких верств населення. Лише на заході українських земель, зокрема на Поділлі, де декілька століть позиції РКЦ були досить міцними і навіть у ситуації релігійно-культурного опору, спочатку російському царизму, невдовзі – політиці радянської влади, збереглася невелика кількість храмів з діючими органами, встановленими ще за часів, сприятливих для РКЦ суспільно-політичних умов. Проте, і ці інструменти використовувалися виключно для супроводу богослужіння та не підтримувались у належному стані.

По-друге, за роки радянської влади та панування воєнничого атеїзму усі види духовної музики, як православної і католицької, так і інших конфесій, знаходились під забороною будь-якої пропаганди і поширення. Потрапив під цю забороону й орган як представник “ворожого світогляду”.

По-третє, навіть в якості концертного, а не літургійного інструмента, орган довгий час не знаходив гідного використання в Україні. Відсутність концертних інструментів і майстерних виконавців не сприяла поширенню цього виду музикування. Саме тому основи української органістики були закладені лише у 1970-х роках професором А. Котляревським, ім'я якого вже згадувалося у зв'язку з відкриттям вінницького органа. У цей період були встановлені нові інструменти у Києві, Ужгороді, Харкові, Дніпропетровську, Сумах, Рівному, Луганську, Білій Церкві, Хмельницькому і реставровані органи у Львові, Кам'янці-Подільському, Одесі, Черкасах. Місцем розташування інструментів досить часто ставали колишні сакральні споруди,

переобладнані під концертні зали. У містах Донецьку, Луганську та Хмельницькому органи були встановлені у концертних залах філармоній.

Розвиток органного будівництва спричинив необхідність у підготовці професійних виконавців. Проте довгий час навчитися грі на органі дозволяли лише тим, хто вступав до консерваторії за іншою спеціальністю. Таким чином, орган вивчався виключно факультативно.

Органні традиції на Поділлі склалися у двох напрямках – релігійного і світського музикування. У зв'язку з дією атеїстичної пропаганди професія церковного органіста в Україні була рідкісною. Концертні виконавці не володіли практикою літургійного музикування, і тому функції церковних органістів виконували або самоуки, або музиканти, що таємно навчалися на курсах органістів у м. Рига (термін навчання тривав лише до одного року). Тому виконавський рівень органістів, зазвичай, був досить обмежений: вони володіли елементарними навичками гармонізації мелодії, підбору по слуху та супроводу гуртового співу. Відсутність автентичних органів спонукала священників використовувати фісгармонії та електричні інструменти, тому більшість церковних музикантів органістами можна було назвати лише умовно – вони тільки виконували функції органіста, супроводжуючи церковний ритуал на іншому інструменті. У нечисельних храмах, де збереглися органи, музиканти, здебільшого, тільки самостійно і за умов великого бажання мали можливість професійного росту. Якщо протягом останнього двадцятиріччя багато концертуючих українських органістів, що отримали світську освіту у музичних академіях, змогли опанувати і навички літургійного музикування, то лише невеличка частка церковних органістів у своїй ремісницькій діяльності вийшла на рівень концертного професіоналізму.

Усі органи, що збереглися на сьогодні на Поділлі, залежно від їх стану та мети використання, можна поділити на дві групи – *монофункціональні* і *біфункціональні*.

До *монофункціональних* відносимо три види інструментів:

– *концертні органи*, що використовуються тільки з цією метою і розміщені у спеціально пристосованих приміщеннях;

– *залишки сакральних органів*, стан збереження яких дозволяє (досить обмежено) використовувати їх тільки в якості літургійних. (Розміщені у функціонуючих храмових приміщеннях);

– *сакральні органи*, що знаходяться у храмах, підтримуються у належному стані, проте їх технічні можливості дозволяють використовувати інструмент тільки для богослужбових потреб.

Єдиний *монофункціональний концертний орган* на Поділлі встановлений у перебудованому фойє Хмельницької обласної філармонії. Цей інструмент фірми “Rieger Kloss” має 3 мануали і 36 регістрів. Інавгураційний концерт, який зіграв Володимир Кошуба, відбувся 14 березня 1991 року. Хмельницький орган став останнім, встановленим в Україні за часів СРСР [9]. Звичайно, він не має прямого відношення до інститутів РКЦ, проте вважаємо за необхідне подати його у загальному переліку для відтворення усєї повноти стану подільської органістики.

Монофункціональні сакральні органи функціонують у містах Хмельник, Шаргород, Бар, с. Мурафа Шаргородського району (усі – Вінницької обл.) та Мукарові-Підлісному (Хмельницької обл.).

У Хмельнику орган розміщено у костьолі Усікновення глави Іоанна Предтечі. У храмі, заснування якого датується 1603 роком, орган з'явився лише у 1974 р. за ініціативи ксьондза Яна Крапана, який привіз інструмент з м. Риги (Латвія).

На хорах костьолу св. Флоріана у м. Шаргород, заснованого у 1595 р., знаходиться лише фрагмент органа: віндлада, на якій збереглися декілька регістрів труб. Вони досить вдало імітують справжній діючий орган. Кафедра, системи управління та передачі повітря, трактура органа не збереглися. Збережена частина органа є незначною.

У с. Мурафа діючий сакральний орган знаходиться у костьолі Непорочного зачаття Діви Марії у домініканському кляшторі. Він розміщений на хорах костьолу і належить авторству віденського органобудівника J. Hesse, про що свідчить аутентична табличка на пульті органа. Ймовірно, орган виготовлений близько 1870 року, проте час його появи у храмі

залишається невідомим. Розміщено інструмент на хорах костюлу. Орган має два мануали і 21 регістр [8].

Одномануальний десятирегістровий орган невідомого майстра, встановлення якого припадає на кінець XIX – початок XX ст., знаходиться у м. Бар у костюлі св. Анни. Незважаючи на його задовільний стан та ініціативу духовенства щодо проведення концертів, технічні можливості інструмента дозволяють використовувати його лише для супроводу хорового співу.

Поширювати і розвивати традиції органного музикування на Поділлі РКЦ може лише за допомогою *біфункціональних органів*. Усі біфункціональні інструменти встановлені у храмах, проте їх технічні можливості, висока якість звучання дозволяють влаштувати органні концерти. Такі заходи потребують співпраці духовенства РКЦ з представниками світської влади, концертними структурами та окремими виконавцями і колективами.

Біфункціональні органи встановлені у храмах Кам'янця-Подільського, Полонного, Летичева (усі – Хмельницької області) та Вінниці.

Найстаршим є двадцятирегістровий двомануальний орган кафедрального костюлу св. апостолів Петра та Павла у Кам'янці-Подільському. Його було встановлено віденським органобудівником Карлом Хессе у 1857 р. Синдик кафедрального костюлу Олександр Кремер у статті “Nove Organy w Kamencu Podolskim”, що була опублікована у журналі “Ruch Muzyczny” за 1859 р., описує інструмент: “В цілому дуд і пишалок є 970, з яких 160 дерев'яних, решта – з англійського цинку. Столик для гри знаходиться спереду по середині ширини органа, який у вищій своїй частині розділений на дві половини (для вікна), а граючий має весь орган за плечима, обличчям він обернений до вітваря, що є зручним для нього, так як з правої і з лівої сторони розміщується оркестр і хор, а сам [органіст] ними може диригувати. Поверхня органа гарна і зі смаком виконана, він лакований білим, з золотим оздобленням. Внутрішня побудова міцно і з найбільшою досконалістю виконана, досконало обмислена для зручності граючого і з ошадливістю місця. Сила тону в звучанні органа рено чудова. Голос педалі потужний і завершений; поодиночі регістри, такі як флейти, бурдон, саліціонал, віола, – звучать дуже лагідно і приємно з властивим тільки для них характером і поодиночі, і в різних комбінаціях; дуже мила гармонія утворює цілісне звучання” [1, с. 9]. З цієї характеристики стає зрозумілим, що інструмент встановлювався виключно з метою використання для потреб Літургії (про це свідчить опис вдалого розташування місця органіста), проте його технічні можливості придатні і для концертного музикування. За радянських часів з 1936 року до 1978 року храм діяв виключно як міський музей. Така його функція допомогла органу гарно зберегтись і врятуватись від постійної загрози демонтажу. У 1978 році за відновлення інструмента взяли естонські майстри, готуючи орган до початку концертної діяльності. У результаті спілкування з органістами нині діючого кафедрального собору авторка дізналась, що майстри чеської фірми “Rieger Kloss”, які настраювали інструмент для його літургійної діяльності за часів незалежності, констатували незрозумілу для них заміну естонськими колегами деяких труб.

З 1978 до 1990 року інструмент у Кам'янці-Подільському використовувався в якості концертного. За відсутності філармонії та спеціальної органної зали він відіграв важливу роль у концертному житті міста. Зазвичай, концерти відбувались у теплу пору року, адже взимку приміщення собору не опалювалося.

29 червня 1990 року костел повернули католицькій громаді, яка відновила і літургійну діяльність органа. Ця подія стала новою хвилею життя органа, що використовується як біфункціональний. У концертних програмах нині постійно беруть участь Ольга Дмитренко (Київ), Галина Булибенко (Київ), Наталія Молдован (Хмельницький).

У 2007 році парафіяльна громада урочисто відзначала 150 років органу, влаштувавши на його честь фестиваль органної музики. Щороку в рамках міського фестивалю “Терра Героїка” в костелі також проходять різноманітні концерти у супроводі органа.

Сакральний орган у м. Полонне, де завжди була велика римо-католицька громада, розміщено у храмі св. Анни, збудованому у 1607 р. Орган для костюлу було виготовлено у 1892 р. на фабриці органів костюльних та гармоній Яна Слівінського у Львові. У роки сталінського терору костюл був закритий, відновивши роботу у 1947 р. На цей час інструмент

знаходився без труб. Його реставрація розпочалась у 1978 р., коли на запрошення настоятеля храму прибули майстри з Риги. Укомплектовували інструмент трубами, привезеними з Прибалтики, виготовленими власноруч і знятими зі старих органів. Остаточну реставрацію здійснив львівський майстер Віталій Півнів.

Двомануальний орган у Полонному має 17 регістрів. На сьогодні він постійно використовується для супроводу богослужіння. Інструмент вимагає ремонту, який востаннє було здійснено у 80-х роках ХХ ст.

Концертний орган, що знаходиться у приміщенні костюлу Діви Марії Ангельської м. Вінниця, використовується і в якості літургійного, і в якості концертного інструмента. Освячення відродженого інструмента, перенесеного із Зали органної і камерної музики і розміщеного на хорах костюлу із написом “Помреш, щоб воскреснути”, відбулося 16 травня 1999 р.

Акустичні можливості капучинського храму Діви Марії Ангельської, технічні можливості інструмента (орган має два мануали, педаль, 30 регістрів, 2085 труб з дерева та металу, механічну трактуру гри) та ініціатива представників цього францисканського ордену одразу дозволили використовувати орган не лише для супроводу літургії. Інавгураційний концерт відродженого інструмента відбувся 17 травня 1999 р.: у виконанні реставратора органа Єжи Куклі прозвучала музика Й. С. Баха та польських композиторів ХІХ–ХХ ст.

Невдовзі після реставрації інструмента, у храмі Діви Марії Ангельської у жовтні 1999 р. було запроваджено щорічні фестивалі органної та камерної музики під назвою “Музика в монастирських мурах”. Відтоді щороку восени, протягом двох місяців у недільні вечори орган запрошує своїх шанувальників. Директором фестивалю став органіст храму, Заслужений діяч мистецтв України, художній керівник камерного оркестру “Аркада” Георгій Курков. Сам Г. Курков добре знає відновлений інструмент, адже до часу його руйнування був органістом Вінницької філармонії, якій він належав.

Фестивалі розраховані на широке коло слухацької аудиторії, тому супроводжуються розповідями про композиторів та їх твори. Постійним лектором-пропагандистом органної музики на фестивалях виступає кандидат мистецтвознавства, доцент Вінницького державного педагогічного університету Олена Верещагіна-Білявська. Концерти фестивалів відвідують не лише парафіяни, а й велика кількість студентів, інтелігенції міста тощо.

На 2015 рік було проведено сімнадцять міжнародних фестивалів “Музика в монастирських мурах”, в яких взяли участь музиканти з усіх регіонів України, а також Литви, Латвії, Росії, Білорусі, Молдови, Казахстану, Німеччини, Австрії, Великобританії, Франції, Болгарії, Чехії, Угорщини, Сполучених Штатів Америки.

За всю історію фестивалів чи не найбільша кількість виконавців представлена саме польськими музикантами. Ми схильні це пов’язувати не лише з географічною близькістю, спільністю багатьох традицій, національною належністю самих братів капучинів, але й наявністю у Польщі міцної школи органного мистецтва. Найчастішим гостем на фестивалях є Єжи Кукля, який не лише щороку приїздить з концертами, але й постійно підтримує інструмент у належному стані. Саме він виступив також органним майстром, який реставрував інструмент у храмі. Серед польських органістів, що брали участь у фестивалях, вінничанам найбільш запам’яталися виступи Іренеуша Вирви та Малгожати Тшаскалік-Вирви (Варшава), Лукаша Матея (Краків), Ельжбети Влосек (Рибник), Єви Польски (Бидгошть), Віктора Ліяка (Варшава), Ельжбети Кароля (Познань), Роберта Грудзеня (Радом), Валентини Багінської (Варшава), Кшиштофа Павліша (Краків). Завдяки цим виконавцям вінницька публіка змогла познайомитися з музикою, яка досі не звучала на теренах України. Так, польські музиканти стали пропагандистами творчості композитора, диригента та органіста Фелікса Нововейського (1877 – 1946), поборника відродження органного мистецтва у ХІХ ст. Августа Фреєра (1803 – 1883), професора Краківської музичної академії Вінсента Вацлава Рихлінга (1841 – 1896), органіста кафедри познанської Йозефа Суржинського (1851 – 1919), засновника сучасної польської органної школи, професора Варшавської консерваторії Мечислава Суржинського (1866 – 1924), автора рекордних за популярністю органних прелюдій Владислава Зелінського

(1837 – 1921), скрипаль Констянтина Гурського (1859 – 1924) та класика польської музики Станіслава Монюшка (1819 – 1872).

Виступи польських органістів користуються неабиякою популярністю у мешканців міста Вінниця. Особливо приємним є той факт, що концерти відвідує багато студентства та молоді, не лише з парафії Діви Марії Ангельської, в храмі якої знаходиться орган, але й представників інших конфесій.

У 2008 р. було започатковано ще одну традицію – проведення концертів учасників фестивалю “Музика в монастирських мурах” у м. Летичів Хмельницької області, де встановлено орган у Санктуарії Летичівської Богородиці. Інструмент зроблено у 50-ті роки ХХ ст. польською фірмою “Bernadski”. Протягом п’ятидесяти років він слугував у кількох єзуїтських парафіях Варшави та поблизу Гданська. На початку орган мав 2 мануали та 20 регістрів. Органний майстер, який здійснював установку інструмента у Летичеві, Єжи Кукля удосконалив старий інструмент, додавши 6 регістрів. 5–6 липня 2008 року відбулися перші концерти на відновленому інструменті. Щонеділі органне виконання слугує супроводом на Месі.

Окрім проведення фестивалю, традиційними у храмі Діви Марії Ангельської стали “Віфліємські вечори” та Пасхальні зустрічі – концерти органної та камерної музики, присвячені релігійним святкам. У цих концертах неодноразово брали участь Георгій Курков, Пьотр Черні, Ядвіга Ліс, Єжи Кукля, Яцек Срібняк, Малгожата Ставицька та інші.

Регулярно у храмі відбуваються концерти духовної музики. Так, у співпраці органіста Георгія Куркова і Вінницького муніципального камерного хору під керівництвом народного артиста України професора Віталія Газінського було здійснено цикл вечорів хорової музики.

Таким чином, розвиваючись у релігійному і світському напрямках, органне музикування на Поділлі міцно закріпилося значною мірою завдяки діяльності церковних інститутів. Саме вони не лише опікуються утриманням органів, підготовкою літургійних органістів, але й сприяють поширенню традицій концертного органного музикування, популяризації класичної музики. Приклад біфункціонального використання інструмента у парафії Діви Марії Ангельської м. Вінниця представниками ордену Братів Менших Капуцинів є яскравим свідомством результативності впливу їх музично-просвітницької діяльності на культурний образ міста і краю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аліксічук О. С. Портрет майстра / О. С. Аліксічук, В. В. Федорчук // CREDO. – 2007. – Вересень (№ 13). – С. 4–17.
2. Богомолів І. “Віфліємські вечори” у Вінниці / Ігор Богомолів // Парафіяльна газета. – 2004. Січень (№ 1). – С. 8.
3. Богомолів І. Найголовніше, щоб добрий початок переріс у традицію / Ігор Богомолів // Парафіяльна газета. – 2001. – Листопад (№ 31). – С. 12.
4. Богомолів І. “Помреш, щоб воскреснути” / Ігор Богомолів // Парафіяльна газета. – 1999. – Червень (№ 12). – С. 3.
5. Бурдейна-Публика Т. В. Становлення і розвиток професійних форм музичного життя Вінниччини як складової культури Подільського регіону : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 26.00.01 / Т. В. Бурдейна-Публика. – Львів. нац. муз. акад. ім. М. В. Лисенка. – Львів : [б. в.], 2009. – 20 с.
6. Курков Г. В. Три періоди вінницької органістики / Г. В. Курков // Культура, мистецтво та освіта в умовах глобалізації: проблеми і перспективи розвитку : матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції. – Вінниця, 2007. – С. 45–48.
7. Муштафін І. Вінницький орган повертається / Ігор Муштафін // Парафіяльна газета. – 1998. – Січень (№ 1). – С. 10.
8. Мурафа – архітектурні та природні пам’ятки України. [Електронний ресурс]. – Електронні дані. – [Київ, 2004–2015]. Режим доступу : <http://ukraine.kingdom.kiev.ua/region/01/mogachwa.php/> (дата звернення 11.10.2015). – Назва з екрана.

9. Органи України. [Електронний ресурс] : [Інтернет-проект] / ред. С. Каліберда. – Львів, 2008. Режим доступу : www.organy.lviv.ua (дата звернення 09.10.2015). – Назва з екрана.

REFERENCES

1. Aliksijchuk, O. S and Fedorchuk, V (2007), Portret majstra [Portrait wizard], CREDO, no 13, pp. 4–17. (in Ukrainian).
2. Bogomolov, I. (2004), “Vifleyems’ki vechory” u Vinnyci [“Bethlehem Nights” in Vinnitsa], Parafiyal’na gazeta [Parish newspaper], no 1, p. 8. (in Ukrainian).
3. Bogomolov, I. (2001), Najgolovnishe, shhob dobryj pochatok pereris u tradyciyu [Most importantly, a good start turned into a tradition], Parafiyal’na gazeta [Parish newspaper], no 31, p. 12. (in Ukrainian).
4. Bogomolov, I. (1999), “Pomresh, shhob voskresnuty” [Die to rise again], Parafiyalna gazeta [Parish newspaper], no 12, p. 3. (in Ukrainian).
5. Burdejna-Publika, T. (2009), “The establishment and development of professional musical life forms Vinnitsa region as a part of culture Podillya region”. Thesis abstract for Cand. Sc. (Arts), 26.00.01 “history and theory of culture”, Lviv National Music Academy named after M. Lysenko, Lviv, 20 p. (in Ukrainian).
6. Kurkov, G. V. (2007), “Three periods of Vinnytsia organ school”, Kul’tura, mystecztvo ta osvita v umovax globalizaciyi: problemy i perspektyvy rozvytku : materialy vseukrayins`koyi naukovometodychnoyi konferenciyi [Culture and Education in the context of globalization: problems and perspectives of development: materials All-Ukrainian scientific-technical conference], Vinnicya, pp. 45–48. (in Ukrainian).
7. Mushtafin, I. (1998), Vinnycz’kyj organ povertayet’sya [Vinnitsa organ returns], Parafiyal’na gazeta [Parish newspaper], no 1, p. 10. (in Ukrainian).
8. Murafa – architectural and natural attractions Ukraine (2004–2015), Electronic resource, available at : <http://ukraine.kingdom.kiev.ua/region/01/morachwa.php/> (accessed 11 October 2015).
9. Organs Ukraine (2008), Electronic resource, available at : www.organy.lviv.ua (accessed 9 October 2015).

УДК 78.067 : 785.7

Дарья Жалейко

**ТВОРЧЕСТВО БОРИСА ЛЯТОШИНСКОГО И ВАЛЕНТИНА СИЛЬВЕСТРОВА:
ПАРАЛЛЕЛИ И МЕТАМОРФОЗЫ**

В статье рассмотрено особенности композиторского мышления Б. Лятошинского и В. Сильвестрова. Проанализировано индивидуальные характеристики музыкального языка, специфику формообразования, принципы работы с тематизмом в произведениях фортепианного и камерно-инструментального творчества композиторов. Осуществлено попытку осветить проблему возможной преемственности композиторского стиля В. Сильвестрова. Проводя сравнительные аналогии творческих методов учителя и ученика, указываются черты композиторского стиля Б. Лятошинского как предпосылки для их переосмысления В. Сильвестровым.

Ключевые слова: музыкальное мышление, преемственность, композиторский стиль, формообразование, традиция, новаторство.